

Superdiversiteit: Welke uitdagingen voor gezinnen en voor de samenleving?

Colloquium naar aanleiding van Dirk Geldofs nieuwe boek 'Superdiversiteit. Hoe migratie onze samenleving verandert' (Acco)

Superdiversiteit als nieuwe fase. Uitdagingen voor het integratie- en het gezinsbeleid.

>> Presentatie door **Dirk Geldof**: www.hig.be

Wereldstad. Superdiversiteit in Amsterdam.

>> Interview met **Maurice Crul**: www.hig.be

“Jongeren van Nederlandse afkomst zijn het meest ‘gesegregeerd’; hun vriendenkring bestaat bijna uitsluitend uit mensen van dezelfde cultureel-etnische origine. Jongeren uit migratie kennen doorgaans mensen van zeer uiteenlopende achtergrond.”

Reacties van

Jozef De Witte, directeur Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding

Ik wil Dirk Geldof danken voor dit boek dat een uitstekende stand van zaken geeft van wat ‘migratie’ vandaag inhoudt.

We mogen hopen dat het vele lezers vindt, want we merken het dagelijks: migratie is niet gekend.

Doe eens een quiz in de Kamer over omvang en aard van migratie... Velen zullen er veel tienduizenden naast zitten. Of men gooit alles op een hoop: migratie, asielzoekers... Terwijl EU-migratie overheerst. Het boek is wat dat betreft zeer verhelderend.

Arbeidsmigratie vind ik wel onderbelicht in het boek. En in het beleid.

Maar wanneer spreek je louter van ‘arbeidsmigratie’? Wat is precies je motief als je naar een ander land gaat wonen? Bij elke visumaanvraag moet je een motief invullen, maar meestal is er meer dan een motief.

Hetzelfde met het onderscheid dat me maakt tussen actieve en passieve migratie? Een

huwelijksmigrant is zogezegd een 'passieve' migrant terwijl die net heel actief kan zijn in deze maatschappij. Motief en argument om binnen te komen kunnen sterk verschillen. Hoe zal Vlaanderen in de toekomst arbeidsmigratie aanpakken? Alles-of-niks beleid is geen beleid.

Een tweede belangrijk thema dat ik uit je boek wil lichten is armoede. Je wijst terecht op het belangrijke probleem van de 'gekleurde' armoede. En je wijst erop dat in een superdiverse samenleving een gericht doelgroepenbeleid niet meer zal werken; doelgroepen worden steeds diverser en moeilijker af te lijnen.

Het alternatief, 'one size fits all', klopt echter ook niet; maatwerk dringt zich meer en meer op.

Nu hebben leden van de 'meerderheid' vaak de neiging om problemen van de 'minderheid' te aanzien als 'hun' probleem. Maar 'hun' probleem is 'ons' probleem: als 20% het middelbaar onderwijs verlaat zonder diploma, heeft de maatschappij een zwaar probleem. Dat probleem was er al, maar het is dankzij de toegenomen instroom van allochtonen dat we voelen dat ons onderwijssysteem niet meer voldoet. De geplande structurele aanpassingen zullen ook 'Belgische' kinderen vooruithelpen.

Naima Charkaoui, directeur Minderhedenforum

Dank voor dit boek; het geeft feiten én visie. Misschien moeten we dit boek cadeau doen aan enkele mensen.

Superdiversiteit is een beetje buzz woord. Het is mooi dat meer mensen beseffen dat de samenleving steeds diverser wordt, maar de realiteit is wel dat superdiversiteit samengaat met ongelijkheid. Sommigen spreken zelfs van een 'ethostratificatie'. Hoe zullen we die nog kunnen meten als we groepen niet meer kunnen/willen identificeren of benoemen?

Superdiversiteit en het vervagen van begrippen als 'cultureel-etnische groep' of 'minderheid' mag niet alles onzichtbaar maken. Welke woorden zullen/kunnen we nog hanteren? Wat betekent een woord als 'thuisland' of 'land van herkomst'? Waar je je wettige verblijfplaats hebt? Waar je je thuis voelt? Waar je ouders thuis zijn, of ooit thuis waren? De inhoud wordt gekleurd door de context.

In de verhouding minderheden/meerderheid zeggen cijfers niet alles. Je kan niet alle minderheden op één hoop gooien. Anderzijds blijft de straks mathematische 'minderheid' wel de culturele en sociaal-economische meerderheid die de wetten maakt en de norm stelt.

Meertaligheid blijft te weinig zichtbaar als surplus; wordt teveel geproblematiseerd. Is dit ook niet voor 'Vlaamse' ondernemers cruciaal?

Wat verstaan we onder gelijkheid? Iedereen dezelfde trap op laten gaan, is dat gelijkheid? Of is het oké om sommigen een handje te helpen? Of de lift te laten nemen?

Waar willen we heen en hoe zullen we dat benoemen: Integratie? Assimilatie? Emancipatie? Wij trekken liefst de kaart van 'participatie': hoe kunnen we de participatie van iedereen stimuleren in een geïntegreerde samenleving?

Panelgesprek

gemodereerd door **Samira Bendadi** (Mo*)

Is het niet beangstigend dat de huidige meerderheid een minderheid zal worden?

Dirk: De cijfers zijn wat ze zijn. Dit is de demografische realiteit. Erkennen wil nog niet zeggen dat je een angstbeeld moet creëren of stimuleren.

Jozef: Dus, leven minderheden vandaag in angst? Ik denk het niet. Misschien moeten we het denken in minder- en meerderheden verlaten. Behoren tot de ene of de andere groep zou irrelevant moeten zijn in een democratische rechtsstaat.

In welke mate moeten we 'verschillen erkennen'? Of moeten we erkennen dat we allemaal dezelfde grondrechten hebben? Een staat moet geen 'culturen' erkennen, alleen 'burgers'. We moeten elkaar niet graag zien, wel ervoor zorgen dat we allemaal door een deur kunnen.

Ik citeer in dit verband graag J.M. Coetzee: "Wij allen moeten een zekere onwetendheid, een zekere blindheid aankweken opdat het draaglijk zou zijn."

Naima: Toch blijft tolerantie belangrijk. Want we staan open voor 'verschillen' maar als het om culturele verschillen gaat, schermen we snel met waarden en normen. Wie dat debat voert, bv. over de hoofddoek, wordt gemakkelijk als 'polariserend' gebrandmerkt. Maar discussies over wat we belangrijk vinden, zoals over de hoofddoek, zijn altijd heftig. We zullen het blijven voeren zolang één vrouw een job geweigerd wordt omwille van haar overtuiging.

Dirk: Erkennen van verschil gaat niet enkel om wetten; die zijn inderdaad de basis. Maar na het stemmen van de wet blijft heel veel ongelijkheid en discriminatie: hoe gaan we daar als samenleving mee om?

Jozef: Wetgeving is nog geen beleid. Zo is pesten op het werk bij wet verboden, omdat we weten dat een pestvrij werkklimaat veel beter werkt. Maar we kunnen werkgevers niet 'verplichten' om een pestvrij werkklimaat te creëren.

Laat ons het woord 'integratie' mijden; 'participatie' dekt beter de lading, dat kan je ook meten. Recht op participatie moet het beleid sturen. En voor mij mag daar soms ook plicht tot participatie bij komen.

Moeten we rekening houden met cultuur om tot sociale cohesie te komen?

Naima: Elke vorm van begeleiding zou cultuursensitief moeten zijn. Maar hoe je dat doet, is een andere zaak. Vermijd ook culturaliseren van elk individueel probleem van een lid van een 'minderheid'.

Dirk: We moeten werken aan structuur én cultuur. Werken aan participatie zal structurele maatregelen vragen. Anderzijds zien we voortdurend een culturalisering van problemen van 'minderheden'. Blaming the victim helpt niemand vooruit. Het is balanceren tussen die twee en daarom wordt het moeilijk om nog te weten wanneer het al dan niet gepast is om de culturele context als deel van het probleem te benoemen en hoe je dat dan doet.

Jozef: Cultuursensitieve communicatie moet eigenlijk communicatie zijn met oog voor eigenheid van elke individu. Nu is de meerderheid bezig met rechten van minderheden serieus te beknotten (bv. gezinshereniging, recht op vrije godsdienstbeleving).

Hoe kunnen we de troeven van meertaligheid inzetten?

Naima: Begin met deze te erkennen. Maak er ruimte voor in de klas. Pas je educatief materiaal aan. Dat is nu afgestemd op kinderen die Nederlands als moedertaal hebben, en beeldt alleen homogeen witte gezinnen af.

Jozef: Maak van taal geen conditie tot participatie. Nederlands kennen als voorwaarde stellen voor een job, is dat productief? Colruyt rekruteert anderstaligen, gooit ze in het taalbad en stuurt ze naar taallessen.

Gaby Jennes, voormalige directrice van het kenniscentrum HIG: 'Je wijst op de impact van superdiversiteit op het gezinsbeleid? Kunnen we daar iets concreter in zijn? Ik ben ook bezorgd: armoede als gekleurde armoede benoemen stigmatiseert. Vertrekken we niet teveel vanuit onze definitie van 'armoede' zodat deze cijfers 'te' gekleurd zijn?

Dirk: Superdiversiteit vraagt vooral dat we diverse rechtssystemen en stelsels van sociale zorg moeten 'verzoenen'; steeds meer mensen krijgen we met uiteen lopende systemen te maken.

Gezinsondersteuning verder interculturaliseren is noodzakelijk en moet op de agenda van elke opleiding in sociaal-agogisch werk staan.

Wat de problematiek van de 'gekleurde armoede' betreft: deze constatering kan inderdaad stigmatiseren en clichés bevestigen. Maar als je de factor 'minderheid' niet benoemt, kan je ook geen beleid ontwikkelen dat effectief is. Zet in op armoedebestrijding voor alle kinderen, oké, maar dat zal pas werken als je ook meer weet van deze 'arme kinderen', en dus ook inzicht hebt in hun culturele achtergrond.

Naima: Je moet mensen inderdaad geen armoede aanpraten. Anderzijds zullen al deze gezinnen wel zeggen: wij willen een betere toekomst voor onze kinderen. Tot nu toe werd armoede bij migratiegezinnen gezien als integratieprobleem en niet als armoedeprobleem. Bv. een meisje uit een Marokkaans gezin mag niet mee op skiklassen, dan concludeert me snel 'ze zal wel niet mogen van haar moslim-vader', terwijl het probleem misschien vooral financieel is.

Onderschat ook niet de stress van gezinnen (al dan niet in armoede) die ook nog leven met migratiestress. Transnationalisme is niet alleen een mondain, kosmopolitisch verhaal. De pijn een ouder te moeten missen, of een deel van zijn kleinkinderen niet zien opgroeien... komt bovenop de dagelijkse sociaaleconomische problematieken.